

*Itinerarii istoriografice. Studii în onoarea istoricului Costin Feneșan*, volum îngrijit de Dumitru Țeicu și Rudolf Gräf, Academia Română, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2011, 492 p.

La prestigioasa editură a Centrului de Studii Transilvane din Cluj-Napoca al Academiei Române a apărut de curând un volum omagial dedicat unui mare om de cultură, arhivist, istoric și cercetător – Costin Feneșan - un adevărat model de probitate morală, științifică și profesională pentru tânăra generație de istorici din România.

Volumul îngrijit de istoricii Dumitru Țeicu și Rudolf Gräf reunește contribuțiile unor istorici reprezentativi pentru medievalistica românească actuală și pentru epoca modernă a istoriei țării noastre: cadre universitare de la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca (prof. univ. dr. Nicolae Bocșan, prof. univ. dr. Rudolf Gräf, acad. Ioan Aurel Pop, prof. univ. dr. Marcel Știrban), Universitatea de Vest din Timișoara (prof. univ. dr. Dumitru Țeicu, prof. univ. dr. Ioan Munteanu) și prof. univ. dr. István Petrovics (Universitatea din Szeged-Ungaria), precum și cercetători științifici de la Muzeul Banatului Montan din Reșița (Dumitru Țeicu, Albert Carmen, Ligia Boldea, Adrian Magina), de la Institutul de Istorie „Nicolae Iorga” din București (Viorel Achim), Institutul de Istorie "George Barițiu" din Cluj-Napoca (Ludovic Bathory, Lidia Gross, Gheorghe Iancu, Stelian Mândruț, Gelu Neamțu, Dumitru Suciuc), Centrul de Studii Transilvane al Academiei Române (Alexandru Simon), Institut für Geographie din Innsbruck-Austria (Kurt Scharr), Erdélyi Múzeum-Egyesület Cluj-Napoca (András W. Kovács), arhiviști (Ioan Drăgan), cercetători posdoctoranzi ca Liviu Câmpeanu, doctoranzi ca Livia Magina sau istorici ca Dragoș Lucian Țigău (profesor la Școala Superioară Comercială „Nicolae Kretzulescu” din București) și preotul Gheorghe Naghi, stabilit în Statele Unite ale Americii.

Biografia intelectuală și științifică, profilul cercetătorului și savantului Costin Feneșan este prezentată detaliat de istoricul Dumitru Țeicu în partea introductivă a volumului *Itinerarii istoriografice*, care-l surprinde pe istoricul Costin Feneșan în diverse ipostaze: excelent cunoscător al mai multor limbi străine (germana, maghiara și sârba), editor al unor volume de izvoare latine, maghiare și germane referitoare la istoria medievală a

Banatului, culese din arhive românești și europene (austriece, maghiare și germane, cu precădere), dar și de izvoare contemporane (din arhiva Cominternului de exemplu), traducător, arhivist și cercetător la Institutele de Istorie ale Academiei Române din Cluj- Napoca și București, Director al Arhivelor Statului. Dumitru Țeicu schițează portretul unui mare istoric medievist, fomat în ambianța stimulativă a școlii istorice clujene, un model de erudiție, focalizat pe ”cultul documentului”, autor a 16 cărți, coautor la 11 monografii științifice, autor a peste 120 de studii și articole științifice de mare valoare, publicate în reviste de prestigiu din țară și străinătate, în limba română sau în limbi de circulație internațională.

Studiile cuprinse în volumul *Itinerarii istoriografice* se focalizează pe istoria Banatului și a Transilvaniei în Evul Mediu și în epoca modernă. Istoria elitei, a cnezimii și nobilimii românești din Banat și Transilvania este abordată comprehensiv, pe o vastă bază documentară (inclusiv surse arhivistice) de către reputatul istoric clujean Ioan Aurel Pop (pentru perioada dinastiei Angevine) într-un studiu consistent în limba germană, dar și de către Ligia Boldea (*O familie nobilă română a Banatului montan în epoca Principatului: Mâtnicenii de Ohaba-Mâtnic*) și Ioan Drăgan (*Privire generală asupra nobilimii românești din Transilvania în secolele XVI-XVII*). Lidia Gross prezintă testamentul și funeraliile castelanului cetății Ieciu, Thomas Jo (anul 1531), o abordare aparținând istoriei mentalităților prin grija pentru viața de dincolo (donațiile pentru suflet), explicarea amănunțită a dispozițiilor testamentare și a rolului ”apropiaților” în ultimii ani de viață ai defunctului.

Istoria instituțiilor în Transilvania și Banat în Evul Mediu se reflectă în studiul elaborat de András W. Kovács referitor la instituția voievodatului la mijlocul veacului al XIV-lea (*Voievozii Transilvaniei în perioada 1344-1359*), în articolul scris de Remus Câmpeanu focalizat pe statutul și evoluția celor 7 scaune săsești în Evul Mediu (*Scaunul Sibiu și cele 7 scaune în Evul Mediu. Constituire, evoluție, componență*). István Petrovics a realizat un studiu documentat referitor la un aspect de istorie instituțională urbană (*Two Letters of Istvan Hercheg, principal Judge of Temesvár from the Sixteen Century*). Istoria Lipovei la începutul secolului al XVII-lea este reconstituită pe baza a 18 documente inedite din Arhiva Națională Maghiară, publicate acum pentru prima dată de către cercetătorul Adrian Magina (*Lipova at the beginning at the 17th century*).

Doctoranda Livia Magina a elaborat, pe baza investigării unor documente inedite din Arhiva Națională Maghiară, un studiu dedicat unei

localități rurale din comitatul Timiș în veacul al XV-lea (*Documentary contribution concerning the history of Șarad*).

Volumul *Itinerarii istoriografice* include și câteva studii referitoare la aspecte de istorie bisericească și culturală a Banatului și Transilvaniei în Evul Mediu, menite să ofere o largă deschidere, precum și inaugurarea unor noi direcții de cercetare în problematica complexă a istoriei confesionale și culturale. Dragoș Lucian Țigău explică detaliat rolul arhidiaconilor de Caransebeș în contextul spiritual al episcopiei Cenadului în veacurile XIV-XVI (*Câteva considerații despre arhidiaconia de Caransebeș, secolele XIV-XVI*). Cercetătorul Viorel Achim explică amănunțit cauzele și desfășurarea disputelor confesionale privind dijele bisericești din Caransebeș și Căvăran pe baza a numeroase documente medievale, inclusiv inedite - *Disputa în legătură cu dijele bisericești din Caransebeș și Căvăran (1500)*.

Istoricul și arheologul medievist Dumitru Țicu prezintă colecția de carte veche românească din Banat (secolul al XVIII-lea), care se regăsește în Arhiva Muzeului Banatului din Timișoara (*Informații despre cartea veche românească din Banat*).

Proiectele de cruciadă antiotomane ale Veneției, Ungariei și Moldovei lui Ștefan cel Mare sunt prezentate și explicate de Alexandru Simon (*Western and Eastern Riders of the Storm: The Quest for Crusader Supremacy and Ottoman Endurance in the 1470s*).

Istoria modernă a Transilvaniei și Banatului este prezentă în paginile volumului *Itinerarii spirituale* prin mai multe studii care se referă la mișcarea națională, revoluția din 1848-1849, aspecte de viață economică, istorie bisericească. Gelu Neamțu a descris raporturile dintre români și secui în timpul revoluției din 1848-1849, pe baza chestionării a 9 documente de epocă - *Români și secui la 1848-1849 (Relații oglindite în 9 documente)*. Dumitru Suciuc prezintă evoluția programului mișcării naționale românești din Transilvania și Banat în perioada 1849-1867 (*Evoluții programatice și alternative tactice ale mișcării naționale românești din Transilvania 1849-1867*).

Raporturile dintre episcopul ortodox Andrei Șaguna și intelectualii bănățeni în perioada cuprinsă între revoluția din 1848-1849 și instaurarea dualismului austro-ungar sunt reconstituite de istoricul Nicolae Bocșan (*Andrei Șaguna și intelectualii bănățeni*). Attila Varga a explorat arhiva privată a generalului Klapka György referitoare la corespondența cu domnitorul Alexandru Ioan Cuza și România în perioada 1859-1865:

---

*Private Archive of Freemason General Klapka György. Correspondence concerning prince Alexandru Ioan Cuza and the Romanian principalities (1859-1865).* Personalitatea și cariera ecleziastică a lui Ștefan Moldovan sunt reconstituite prin intermediul unor scrisori trimise de acesta unor cărturari și intelectuali români din epocă de către preotul Gheorghe Naghi din S.U.A. (*Ștefan Moldovan în câteva scrisori și frânturi de istorie*).

Istoricul Ioan Munteanu prezintă o serie de date demografice referitoare la structura populației în funcție de apartenența confesională în plasa Caransebeș la finele veacului al XIX-lea și la începutul secolului al XX-lea (*Componente ale vieții spirituale în plasa Caransebeș la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea*).

Istoricul Rudolf Grăf realizează o incursiune amănunțită în istoriografia referitoare la societatea industrială StEG, prezentând însă și fondurile arvistice ale StEG și cotidienele care au publicat știri cu privire la activitatea economică a societății respective (*Despre istoriografia societății StEG și a industriei montanistice din Banat*).

Istoricii clujeni Ludovic Bathory, Gheorghe Iancu și Marcel Știrban au explicat începuturile primei fabrici de vagoane din România- fabrica de motoare și vagoane Astra din Arad (*Formarea societății Astra – prima fabrică română de vagoane și motoare S.A. Arad între anii 1919-1923*).

Istoricul austriac Kurt Scharr a descris detaliat expediția militară germană în Turkestan în anul 1913, inserând o serie de hărți și imagini, ilustrând perfect problematica abordată, referitoare la spațiul Asiei Centrale în preajma primului război mondial.

Carmen Albert descrie o serbare școlară la Reșița de Ziua Marii Uniri, în anul 1919, la care au participat elevii școlii primare de stat și elevii de la școala confesională greco-ortodoxă (*O serbare școlară la Reșița de ziua Marii Uniri*). Volumul se încheie cu prezentarea de către Stelian Mândruț a inserției istoriografice a Anuarului Institutului de Istorie "George Barițiu" din Cluj-Napoca în anii 2006-2011.

Volumul *Itinerarii istoriografice* reprezintă o realizare majoră a medievalisticii românești, prin problematica novatoare abordată, prin documentele inedite din arhive, introduse în circuitul istoric, prin noutatea interpretărilor istorice în spațiul istoriei medievale și moderne a Transilvaniei și Banatului, prin calitatea grafică și prin noile direcții de cercetare pe care le propune.